

Правна програма

През 2018 г. Правната програма работи по темите престъпност и правосъдие, жертви на престъпления, интеграция и социално включване, и основни права.

- **Престъпност и правосъдие.** Дейността на Центъра за изследване на демокрацията бе съсредоточена в направленията превенция и противодействие на организираната престъпност, тероризъм (вкл. радикализация и насилствен екстремизъм в затворите) и пране на пари, и укрепване на ролята на презумпцията за невиновност на заподозрените и обвиняемите. Бяха изследвани и връзките между трафика на хора и различни икономически дейности. Обхванати бяха и изследователски области като правна помощ и европейско финансиране на националните правосъдни системи.
- **Жертви на престъпления.** Центърът продължи да анализира редица аспекти на защитата на пострадали от престъпления (в частност пострадали жени и жертви на трафик на хора), сред които правна помощ, оценка на индивидуалните нужди и насочване на пострадали, както и сътрудничество между публичните институции и неправителствения сектор. Бе извършена оценка на транспонирането на приложимото европейско законодателство в областта и бяха организирани информационни събития, на които се обсъждаха възможните пътища за преодоляване на нормативните и практическите пречки в този процес.
- **Интеграция и социално включване.** Опирайки се на дългогодишния си опит в изследването на миграционната политика, Центърът продължи да се занимава с различните аспекти на интеграцията и социалната ориентация на чужденци като средства за противодействие на расизма и ксенофобията. Започна разработването на европейски информационни платформи, улесняващи взаимодействието между мигрантите и институциите/организациите за подпомагане на мигранти.
- **Основни права.** Като член на мрежата FRANET на Агенцията на ЕС за основните права, Центърът за изследване на демокрацията събира данни и информация за сравнителните изследвания на Агенцията. Работата включваше изследвания във връзка с: убежището и миграцията; факторите, благоприятстващи или възпрепятстващи независимия живот на хората с увреждания; условията в местата за задържане и процесуалните права на задържаните. Усилията на Програмата в областта на етиката бяха свързани с професионалната отговорност и интегритет, като продължение на предходни дейности, насърчаващи политиката, основана на доверие, и саморегулацията.

I. Престъпност и правосъдие

Дейностите в областта на престъпността и правосъдието бяха съсредоточени върху превенцията и противодействието на организираната престъпност и тероризма (вкл. радикализацията и насилствения екстремизъм), защитата на правата на заподозрените и обвиняемите, и изследването на връзките между трафика на хора и различните сектори на икономиката.

Организираната престъпност и тероризмът (вкл. радикализацията и насилственият екстремизъм) са сериозна заплаха за обществената сигурност и безопасността на гражданите в цяла Европа. Поради нарастващата необходимост от мултидисциплинарен модел за изучаване и противодействие на тези явления, Центърът за изследване на демокрацията в сътрудничество с държавни институции и аналитични центрове от 13 страни, се присъедини към международната инициатива *Оценка на измеренията на организираната престъпност и терористичните мрежи и предоставяне на ефективни и ефикасни решения на практикуващите и професионалистите*. През 2018 г. Центърът участва в съдържателното изграждане на две онлайн платформи. Едната е предназначена за служители на първа линия, изследователски институти и широката публика, а втората – за правоприлагащи органи и организации/компании, предлагащи решения за (дигитална) сигурност.

Центърът има значителен принос за повишаване капацитета на съдебните органи за *противодействие на всички форми на насилствен екстремизъм в затворите*. Замисълът на *Стратегиата* е да улесни вземането на политически решения относно случаите на радикализация на всички етапи на съдебното производство и да под-

помогне служителите на затворите и пробационните служби в процеса на изпълнение на наказанията посредством серия от свързани помежду си програми и интегриране на информационния обмен между заинтересованите институции. В рамките на тази общоевропейска инициатива Центърът си сътрудничи с редица публични институции и изследователски центрове от няколко европейски държави, вкл. България.

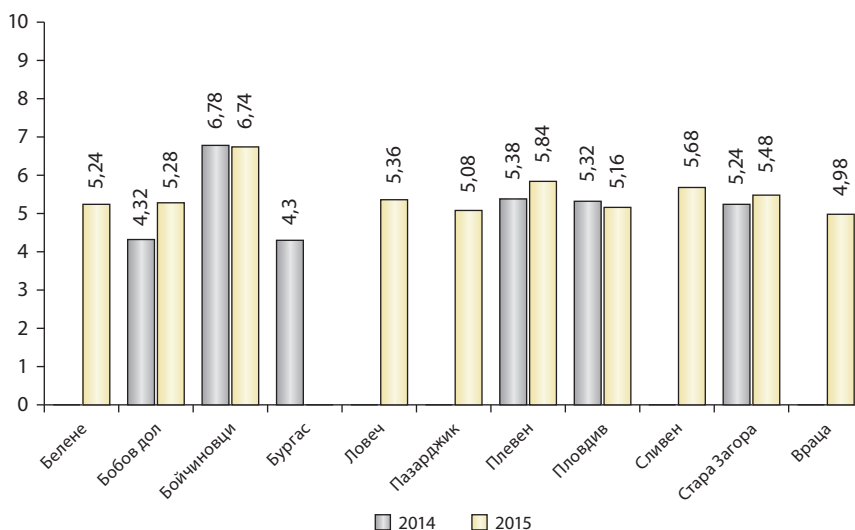
Друго важно направление в работата на Правната програма бяха **правата на лицата, заподозрени или обвинени в извършване на престъпление**. В рамките на **оценката на риска от изолация на заподозрени и обвиняеми** беше разработен и публикуван докладът „**Фактори, влияещи върху социалния статус на заподозрените и обвиняемите**“, който изследва влиянието на тези фактори в хода на наказателния процес. Той се основа на задълбочен анализ на законода-

телството и практиката в четири държави – членки на Европейския съюз: Белгия, България, Гърция и Италия. Докладите за всяка от тези държави разглеждат правното положение на заподозрените и обвиняемите, мерките с и без лишаване от свобода, налагани в хода на наказателното производство, разкриването на информация, правните и практическите ефекти на производството върху заподозрените и обвиняемите, и как тези ефекти се оценяват от компетентните органи. Предстои разработването на методология за оценка на риска от изолация на заподозрените и обвиняемите, с чиято помощ съдебните и правоприлагащите органи ще могат да вземат информирани решения относно възможните вредни последици за тези лица, както и да предприемат мерки за тяхното смекчаване, без да възпрепятстват разследването.

През октомври 2018 г. започна работата по проблемите на идентифицирането, оценката на потребностите и равноправното отношение към заподозрените и обвиняемите лица с психосоциални и интелектуални затруднения. Целта на инициативата е зачитане на правата на тези лица в наказателното производство чрез адекватно прилагане на приложимото европейско наказателно право.

През годината бяха публикувани и резултатите от разработения от Правната програма *Индекс за мониторинг на условията в затворите*, използван за втори пореден път след пилотното му тестване през 2015 г. и прилагането му през 2016 г. Сравнителните данни бяха представени на международна конференция в Букурещ в края на 2017 г., а публикуването им се осъществи няколко месеца по-късно. Индексът е

Индекс за мониторинг на условията в затворите

Източник: Център за изследване на демокрацията.

иновативен инструмент за мониторинг с практическа насоченост в помощ на затворните администрации, който, в противовес на останалите подобни индекси за наблюдение, не се фокусира върху слабостите на администрацията в затворите, а върху търсене на начини за подобряване на работата ѝ.

Изследвана беше и **връзката между трафика на хора и отделни икономически сектори**, напр. туризма, в различни нейни аспекти. Беше издаден практически наръчник за фирми относно начините за противодействие на това престъпление и за сътрудничество с органите за борба с трафика. През 2017 г., по инициатива на Националното бюро за правна помощ, Центърът започна работа по извършването на **оценка на ефективността на българската система за правна помощ**, която беше осъществена в началото на 2018 г. и включваше оценка на приложението на Закона за правна помощ и национално изследване на информираността и потребностите от правна помощ в обществото.

Центърът взе участие и в **оценката на европейската помощ за националните правосъдни системи**. Изследването имаше за цел да направи преглед на начините и степента на използване на Европейския социален фонд и Европейския фонд за регионално развитие в програмните периоди 2007 – 2013 г. и 2014 – 2020 г. за подпомагане на системата на правосъдието в България и още петнайсет държави – членки на ЕС. Събрана бе конкретна, изчерпателна фактическа информация за степента и начина, по който са приложени програмните документи в помощ на правосъдната система, за прогнозните (ex ante) оценки на нуждите на правосъдната система, извършени от държавите членки, и за планираните, текущите и завършените проекти в тази сфера.

II. Жертви на престъпления

Продължи работата за подобряване на положението на пострадалите от престъпления чрез повишаване на ефективността на мултидисциплинарното сътрудничество при защитата им, особено на жените, жертви на престъпления, и на жертвите на трафик на хора.

В областта на защитата на жертви на трафик на хора бе изготвена стратегия за предоставяне и насочване към правна помощ на жертви на вътрешен и на трансграничен трафик. Заедно с по-рано разработения наръчник за юристи, социални и здравни работници, стратегията бе представена на **кръгла маса** с участието на представители на институции и неправителствени организации, работещи по тези проблеми.

Направен беше обзор на институциите и организациите, ангажирани със защитата на пострадали от престъпления, който ще бъде използван при изграждането на нова онлайн платформа, достъпна за всички нуждаещи се граждани. Експертите на Центъра, съвместно със служители на правоприлагащите органи, участваха и в разработването на наръчник за насочването към правна помощ на жертви на трафик на хора, както и на справочник за пострадали от престъпления. Изданията бяха изпратени до основните институции за подкрепа на пострадали от престъпления, където те ще имат пряк достъп до тях. Популяризирано беше и ново мобилно приложение, чрез което пострадалите могат да открият координатите на всички най-важни институции и кратко описание на процедурите за докладване на престъпление и за участие в наказателното производство.

През годината Правната програма започна работа в подкрепа на правата на

*Кръгла маса „Защита на правата на жертвите на трафика“,
София, 16 октомври 2018 г.*

жените, пострадали от престъпления, целяща да подобри тяхното положение, вкл. чрез изследване причините за слабото докладване на престъпления срещу жени и преглед на процедурите за финансова компенсация на пострадалите.

Центърът се включи и в мащабно изследване на степента и пълнотата на транспониране на *Директива 2012/29/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2012 година за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления и за замяна на Рамково решение 2001/220/ПВР на Съвета*, посредством инструменти като кабинетен анализ и дълбочинни интервюта със служители от свързани с темата институции/организации.

III. Интеграция и социално включване

Центърът за изследване на демокрацията, в сътрудничество с университети и организации от Австрия, Белгия, Румъния, Латвия и Гърция, продължи работата по превенция и противодействие на расизма и ксенофобията чрез социално ориентиране на чужденци. С цел въвеждане на иновативен подход за езиково обучение и социална ориентация на чужденци като част от интеграцията им, който съдържа и модули, свързани с върховенството на закона, под ръководството на Центъра беше направен обзор на интеграционните рамки на 12 държави членки, както и анализ на интеграционните курсове и учебни програми в шест от държавите. Бяха подбрани 15 перспективни практики в областта, които бяха представени онлайн, заедно с богат илюстративен материал и

кратки видеа. Центърът координира организацията на два семинара, както и на опознавателни посещения в Антверпен, Белгия, и Грац, Австрия. Събитието предостави платформа за задълбочени дискусии относно предизвикателствата пред интеграцията на мигрантите и процедурите за получаване на гражданство.

Във връзка с необходимостта от облекчаване на положението на мигрантите, включително и чрез улесняване на общуването им с институциите и достъпа им до различни услуги, Центърът за изследване на демокрацията, съвместно с 14 европейски изследователски институти, държавни агенции и фирми, започна работа в областта на **онлайн публичните услуги за мигранти**. Тя включва щателен етичен и практически анализ и изграждане на всеобхватна онлайн платформа (която ще се тества пилотно в Кипър, Италия и Испания), където, чрез различни приложения, уменията и потребностите на мигрантите се напасват с изискванията на работодателите и с компетенциите на съответните институции.

IV. Основни права

Като част от мултидисциплинарната мрежа FRANET на [Агенцията на ЕС за основните права](#), Центърът за изследване на демокрацията продължи изготвянето на Годишния доклад за основните права на Агенцията. През 2018 г. Центърът подготви информационни доклади за научните институти и човешките права, достъпа до средства за правна защита във връзка със спазването на човешките права от страна на бизнеса, конституционните разпоредби, свързани с прилагането на *Хартата на основните права на ЕС*, както и законовите инструменти, регулиращи условията в местата за задържане и лишаване от свобода. И през

тази година продължи започналото през 2015 г. ежемесечно представяне на доклади за миграционната ситуация в страната (докладите от всички участващи в проучването страни се публикуват на [интернет страницата на Агенцията за основните права](#)).

В началото на 2018 г. приключи работата по започналата през 2016 г. оценка на факторите, благоприятстващи или възпрепятстващи прехода от институционализирана грижа за лица с увреждания към подкрепа в общността. Резултатите бяха представени на национална конференция на 1-2 февруари 2018 г. с участието на представители на Агенцията на ЕС за основните права, Министерството на труда и социалната политика, представители на общините и неправителствени организации.

През 2018 г. Центърът осъществи две задълбочени изследвания по въпросите на основните права в рамките на FRANET. Първият анализ засяга ефективността на упражняването на основните права на задържани, както и достъпа до адвокатска защита на заподозрени и обвиняеми в извършването на престъпления лица извън местата за задържане. Той бе извършен въз основа на дълбочинни интервюта със съдии, адвокати и полицейски служители, както и с обвиняеми (между които задържани лица). Вторият доклад, базиран на поредица от дискусии във фокус групи, анализира нагласите на населението във връзка с основните права в области като сигурност и безопасност, равенство и дискриминация, и защита на личните данни.

През октомври 2018 г. Правната програма започна работа по създаването на национална *Харта за многообразието*, чиято цел е да се насърчи доброто управление на многообразието в България.

Като продължение на предходни дейности, насърчаващи политиката, основаваща се на доверие, и саморегулацията, усилията на Програмата в областта на етиката бяха съсредоточени върху управлението на технологиите с активното участие на научните среди. През юни 2018 г. Центърът, съвместно с Американската академия на науките, Академичното партньорство и Хърватското сдружение за биологична безопасност, взе участие в международния семинар на тема „Управление на научните изследвания с възможна двойна употреба в областта на естествените науки“. През август 2018 г. представител

на Центъра участва в 13-тата годишна конференция на Азиатско-тихоокеанската асоциация за биологична безопасност в Пекин с лекция на тема „Образованието по био етика като ефективен инструмент за биологична сигурност“. Центърът публикува и главата „Ролята на научната общност от неправителствения сектор в борбата с разработването, разпространението и употребата на химически оръжия“ в изданието от британското Кралско химическо дружество сборник „Предотвратяване употребата на химически оръжия: контрол на оръжията и разоръжаване в условията на научна конвергенция“.